

COMEDIA

Đistar Petrović-Pecija o proslavi 25 godišnjice svog književnog rada. (Narodno Kazalište, Zagreb. 1.-IV. 1925.).

Петар Петровић-Пеција о прослави 25 годишњице свог књижевног рада. (Народно Казалиште, Загреб. 1.-IV. 1925.).

— Atelier „Tenka“, Zagreb —

Comoedia

излази сваког понедеоника. Главни уредник Никола Трајковић. Представник „Илустрације“ у редакцији Никола Б. Јовановић. Владислав Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

PECIJA

Počeo je pisati onda, kad je kod nas u literaturi počeo da duva vjetar t. zv. „Moderne“ i kad se zamalo poslije raspirio boj „starih“ i „mladih“. I, naravno, i njega su brojili medju „mlade“, a i sam se takvim smatrao. Jednostavno zato, jer je bio odista mlađ. Ali on je veoma malo mario za ono, što je propovijedala sa svoje, u ono doba vrlo bučne, predikaonice Moderna i on je zapravo saino kao posmatrač rijetko kada zalazio u avliju Moderne, gdjeno su u sav glas kukurikali njezini pijetli naviještajući novu zoru u našoj književnosti. On je samo pisao i pisao crtice, novele, fejtone. Crtice iz seoskog života ličkog. A onda poslije drame. I opet drame sa sela. Gdje-kad nas je odveo u ličko selo, a gdjekad je ličko selo donio na pozornicu. On nije seljak, onaj pravi seljak, koji je u opancima odrastao. A ipak je pisao samo seoske novele i drame (osim dvije tri manje stvari) naprosto zato, jer je zavolio selo, jer je u njem proveo djetinjstvo i najveći dio svoga momkovana. A i zato, jer je to onda, kad se on pojavio u književnosti, donekle bila moda.

Uostalom ova se moda često javlja i često se ponavlja na mra- hove. Datira još od starog Teokrita i Vergilija. Simpatija za selo i povratak selu izvire iz prezasićenosti gradske i onda se javlja težnja za povratkom k selu, prirodi, jednostavnosti. U tom nastojanju zna- lo je često biti i neke namještenosti, afektiranosti, licemjerstva, po- ze, fraze, prenemaganja, laži.

Kod Pecije je to iskreno. Njegovo selo nije onakvo, kakvim su ga prikazivali naši romantičari, koji su gledali selo kroz sentimentalne očale i u kojih je seljak plačljivo prikazan ili crtan kao sama dobrota i krepost. Pecija je, — kao i Živko Bertić i Bora Stanković, koji se u isto vrijeme javljaju, — prikazivao selo i seljake onakvima, kakvi doista i jesu.

Govoreći o Peciji ja akcentiram, eto, samo selo, a ne: ličko selo. Jer Pecija je okrenuo ledja onoj tradiciji nekih naturalističkih pisaca, koji su mnogo pazili na to, da iznesu i prikažu osobine onoga kraja, u kojemu se radnja njihove priповijesti ili drame odigrava, da njihovi junaci budu upravo fotografiskom vjernošću prikazani, te da i etnografski i folkloristički momenat bude do najmanjih sitnica točno ocrtan. I s pravom je okrenuo ledja toj tradiciji. Sujeti, kojom obrađuju, i ljudi, koje on prikazuje, nisu samo lički, i ako govore ličkim žargonom, nego oni imaju šire, prostranije značenje, oni se dađu zamisliti i u drugoj sredini. Baš ova je činjenica učinila, da se Peci- jine drame s jednakim interesom gledaju po svim krajevima, gdje se govori našim jezikom. I naše su putničke družine imale stalno na repertoaru njegove komade nalazeći za njih zahvalnu publiku i u

Slavoniji i u Bosni i u Srbiji, u Dalmaciji i u Bačkoj i Banatu. Ovo je njegova odlika i dika. Tako on nije samo lički pisac, nego pisac hrvatski i srpski — jugoslovenski, jer njegova djela nailaze na razumi- jevanje svugdje na prostranom našem Jugu.

Prikazujući selo, Pecijino se oko najradnje zaustavlja na onome, što je zdravo, jedro, snažno. Zdrave i jedre su njegove žene i djevojke, momci snažni i jaki, obijesni. Ima po gdjekad u njega i tuge i gdjekad mu oko zapne i na one bijedne i životom pregažene i teškom i krutom sudbinom bijene, kao što je onaj njegov siromak Jovica („Šuma“) i Vasilj u „Mraku“. Ali u glavnom njegova djela odišu vedrinjem i zdravljem, a erotiku mu je glavni motiv.

Prva mu je drama Rkač. Kao što su njegove crtice u Narodnim Novinama lakomo čitali svi čitalački gurmani, osjetivši da je to nešto novo, originalno u nas i da iz tih redaka odiše miris naših polja i sjenokoša i da ti ljudi govore drugačijim jezikom nego li oni, s kolima su se susretali prije u knjigama — tako je i ova drama bila osobito srdačno dočekana. Bio je to velik uspjeh, gotovo triumf, za mladog auktora početnika. Publika oduševljena, a kritika puna hvale. Ovdje valja spomenuti, da je Rkač imao onda četiri čina; Pecija je napisao tri čina, zapravo tri slike o nesretnoj ljubavi Rkačevoj prema bogatoj i lijepoj seoskoj djevojci Drenci, pune lirskog nastrojenja i seoskog ugodjaja, a onda je prema uputi tadašnje kazališne uprave nadodao još i četvrti čin, koji smo mi sada prigodom nanovo uvježbane reprize, prije dvije godine u mojoj režiji, naprosto čitav izostavili. Stime je stvar dobila, jer onaj je četvrti čin bio odista nakalamljen i pristajao je kao šaka na oko.

Udežba scene, tehnika dialoga dramskog, pa bogatinja riječi i narodnih fraza, koje su upravo zapljuškivale svojom svježinom, nepatvoreni ugodnjaj sela, dvojnice, klepke na kravama u štali, daleka pjesma, nejasni razgovor negdje u kući ili negdje daleko u avlji — sve je to bilo nešto novo, nešto, što se još nije čulo na zagrebačkoj sceni. Istina, to su sve rezviziti, kojima su se noprve služili naturalisti u to vrijeme, ali Pecija je znao pored literarne mode dati mnogo životne istine i zbilje. A to je osvajalo, pogotovo u ono doba, kada je realizam bio literarni „credo“.

Ohrabren uspjehom, što ga je izvođio Rkač, Pecija piše da- lje nove drame. Piše i piše... Svake godine po jednu dramu. To je bilo u njega pravilo. On je bio najproduktivniji dramatičar svoga vremena i svoje generacije.

A mogao je da piše bez brige, jer je bio zadovoljan i sretan. Kao Goethe. Jer svi su ga voljeli i svi su ga mazili. I ženskadija...

Pa kad je ovjenčan uspjehom i slavom prolazio Ilicom naj- rivši šešir s bijelim karamfilom na kaputu, („braca Pero, Šubarn najero“..., „šorom sredom“...) poslije proslave uspjeha Rkača, — on je dobro znao, da u toj Ilici ima mnogo njegovih poštivača, da tu mnoga i mnoga lijepa djevojčica upozoruje svoju prijateljicu na njega sa simpatijom za auktora Rkača, znao je, da će tamo naći

Prof. Josip Ivakić, dramaturg Narodnoga Kazališta u Zagrebu, režira Pecijin „Čvor“.

— Atelier Tonka, Zagreb —

Проф. Јоза Ивакић, драматург Народнога Казалишта у Загребу, режира Пецијин „Чвор“.

— Atelier Tonka, Zagreb —

Nikola Zec, član bečke državne opere, gostuje u zagrebačkom Narodnom Kazalištu.

Никола Зец, члан бечке државне опере, гостује у загребачком Народном Казалишту.

— Foto Mosinger, Zagreb —

tolike i tolike ljudi, koji vode računa i o literatima i o literaturi; znao je, da ga svi vole i da se raduju njegovom uspjehu. Da, raduju, raduju....

Da, da, onda je još publika i javnost poštivala svoje pjesnike, voljela ih i divila im se. A danas, Bože moj, literarni mešetari zaprskavaju pjesniku opanke...

Poslije Rkaća napisao je Pecija Rušku. Ruška nije tako uspjela kao Rkać, ali je po sudu kritike ipak proizvela silan dojam na publiku, koja je za dramu pokazala velik interes.

A onda je došla S u z a, četiri aktovke, četiri slike iz seoskog porodičnog života ličkog. To su: „Maja“, „Čako“, „Seja“, „Braca“. Ove četiri aktovke nisu povezane medju sobom kakvom zajedničkom osnovnom idejom, nego čine samo formalnu tetralogiju, obradujući svaka za se svoj posebni sujet. Tu su prikazane neke tipične zgode iz seoskoga života, koje mame suzu na oko. I te su suze različite: suze tuge i žalosti, suze pokajanja i suze radosnice. I u ovim se kratkim aktovkama očituje Pecijina koncizna dramska diktacija, koja i uzdiže ove čisto epsko-lirske komade. Od svih se najviše svidio „Braca“, koji se i poslije održao na repertoaru naših pokrajinskih kazališta i putničkih družina. Na njemu se vidi nesumljiv utjecaj Gjide Janka Veselinovića, ali je po svojoj koncepciji i po dramatičnosti dijaloga posve samostalno i originalno djelo sa izvrsnim komičnim sujetom, koji je isto tako valjano obradjen i do kraja iscrpljen računajući na efekat kod gledalaca. „Braca“ sa svojim komičnim momentima i veselim završetkom već je preludij novomu gledanju i novom polju budućega komediografa. No Pecija se kanda još skanjivao, da se posvema baci na ovo polje, na kojem se tek pravo ispoljio i očitovao njegov pravi talent. Baš na ovom polju on je obogatio našu literaturu.

Poslije „Brace“ on i opet piše drame sumorne i tragične, pune bola i tuge: „Duše“, „Šuma“ i „Mrak“, a onda istom dolaze popularne komedije: „Naviljci“, „Pljusak“ i „Čvor“, poslije kojih se i opet vraća teškoj drami, punoj groze, napisavši aktovku „Stojanda“. U rukopisu je još nedovršena drama „Zemlja“, u kojoj ne iznosi seljake, nego gradjansko društvo, zapravo seosku inteligenciju.

Drama „Duše“ iznoseći tragediju naših iseljenika, onih, koji se sele u Ameriku, — mogla bi se zvati i „Zemlja“. Jer tu se i radi o zemlji, o rodjenoj grudi, s kojom se naš čovjek srastao ne mogući je pregorjeti, jer ju neizmjerno voli, jer ga ona vuče k sebi. Ova golema ljubav prema rodjenoj zemlji očituje se kod Nikole i njegova polubrata Stevice, izmedju kojih se ispopriječila žena dovodeći ih u dramatičan konflikt; pa kad nje nestane, oni se izmire, zemlja ih pomiri, naša zemlja, koja ih zove k sebi, da ju obraduju.

„Šuma“ iznosi tragediju lijepi Dane, kćeri staroga lugara, koga zovu Medjedom. Drama se odigrava pod neodoljivom moći šume, s kojom su se srasli i Dana i Medjed i bolesni Jovica i stari Zolja i koja upravlja njihovom sudbinom. Dana sa šumom diše i misli, razgovara sa travom i s cvijećem i razumiće, što govori vjetar nestan-

šnjim čurlikom. Pojavljuje se mlad šumar, koji je došao odnekale iz daleka i koji nema ništa zajedničko s ovim ljudima i koji je medju njima stranac, jer njega nije odnijahala šuma. Izmedju njega i Dana razvije se strasna ljubav; on ju zavede, a stari je Medjed odbaci zbog sramote. Primi ju bolesni Jovica, koji se skršen i utučen vratio iz tudjine, te ju uzme za ženu. Ali kad se i opet pojavi šumar, Dana ne mogavši savladati staru strast, i opet podatna i omamljena ljubavlju pada mu oko vrata. Pokorila se sili, kojoj se nije mogla optijeti. I kad banc u sobu stari Medjed, te bijesan naperi pušku na zavodnika svoje kćeri, da ga ubije, spasi mu život Jovica zaštitivši ga svojim tijelom, a Dana mu klečeći ljubi ruke, no on je istjera iz kuće. Treći čin, u kojem se opet Dana vraća u šumu ne mogavši bez nje biti, pun je izmirenja i lirskog nastrojenja. Monolog staroga Zolje prava je himna šumi, puna lijepo poezije.

„Mrak“ je ratna drama. Vojnik se vraća iz rata kao slijepac kući, gdje nalazi ženu nevjernicu. On joj je spremam oprostiti, ali ona pokvarena bludnica neće da ostane kod njega ne davši se skloniti ni njegovim molbama ni molbama njegove matere. Njezinom se smrću završuje drugi čin, a to je zapravo i završetak drame, jer treći je čin sav lirski, isti slučaj kao i u „Šumi“, gdje je drama tako-kodjer potpuno iscrpljena u dva čina.

I „Šuma“ i „Mrak“ veoma su se dojmile gledalaca; ima u njima snažnih dramatskih scena kao i u „Stojanki“. (Ova se aktovka prikazivala prije dvije godine zajedno sa „Rkaćem“).

Svojim aktovkama „U naviljcima“ Pecija se okanio onoga tugaljivoga gledanja ljudi i prilika, koje je umjetnički iznosio, počevši od onih prvih crtica u Narodnim Novinama pa sve do svojih drama; on je napokon počeo da promatra svoje ljudi i s komične strane. Mladu se čovjeku mnogo toga ukazuje i pričinja tragičnim, jer on gleda u život i svijet uopće na sentimentalne očale. U zrelijim godinama, kad već prilično natrpamo svoju torbu svakojakim korisnim iskustvom, kad nas život koješta nauči, — bacamo te sentimentalne očale u budžak znajući, da ćemo bez njih zdravim svojim očima vidjeti bolje, ispravnije i dalje. I odista, gledajući bez njih, naš Pecija ne samo da je naškubio usnice i da se nasmiješio, nego se stao smijati od srca u sav glas. On ne vidi samo žalost i tuge u životu, nego i veselje i smijeh, a vidi i slaboće i pogreške, koje valja ismijati.

Saljive aktovke: „U naviljcima“, „Rod“, „Čizme“ i „Mala“ postale su veoma popularne i postigle su velik uspjeh po čitavoj Jugoslaviji. Literarno je najvrednija „U naviljcima“, u kojoj je finom šalom iznesen veoma stari motiv, tako star kao i ljudski rod, poznat još iz Sv. Pisma iz priče o Josipu i Putifarki.

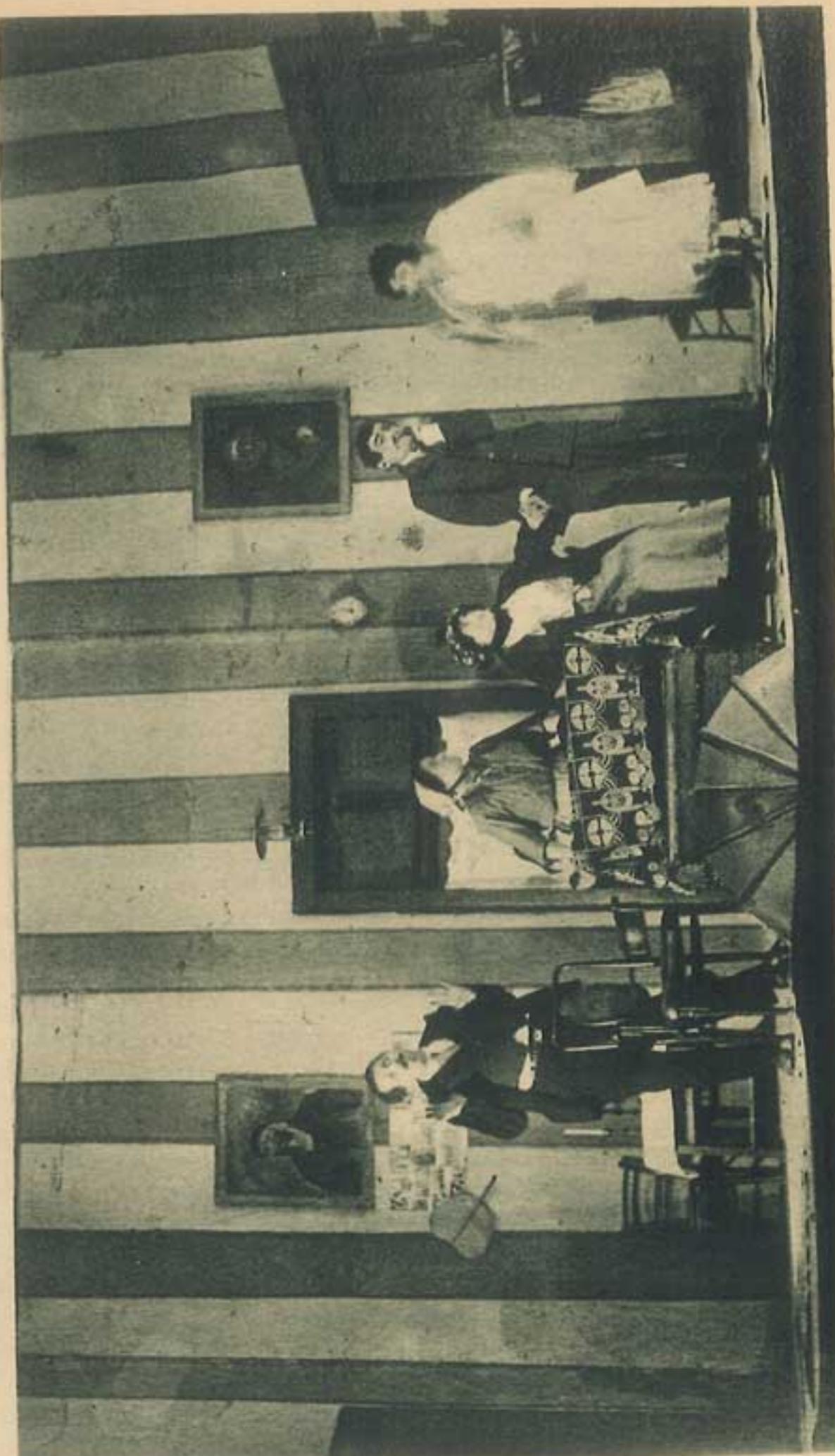
Poslije ovih aktovki napisao je Pecija komediju u tri čina pod naslovom: „Pljusak“. To je najbolja Pecijina komedija i ujedno najbolja naša komedija sa sela. Obično se misli, da je seoski život tako prirost, jednostavan, bezazlen, te ne daje gradje za komediju. Ali Pecija je znao i iz toga jednostavnog života izbiti toliko ko-

Балет на београдској позорници. Нови балет „Харлекинада“ са Нином Кирсановом и А. Фортунатом у главним партијама.

— Фото: Ап. Симић, Београд —

Балет на београдској позорници. Нови балет „Харлекинада“ са Нином Кирсановом и А. Фортунатом у главним партијама.

Једна изједно снимак из Јушковићеве комедије „Прича о господину Сонкину“ на београдској позорници. III чин. (Гец, Поповић, Златковић, Ризнић, Златковић, Ризнић).

Један успеси снимак из Јушковићеве комедије „Прича о господину Сонкину“ на београдској позорници. III чин. (Гец, Поповић, Златковић, Ризнић, Златковић, Ризнић).

mičnih varnica, da je njegova komedija krcata zdravom šalom. Ovo njegovo djelo odiše vedrinom, zdravljem, jogunlukom i obiješću: u njem caruje onaj nepatyoren, neusiljeni glasni smijeh, što ide od srca, — smijeh, kojim se smije naše selo, kad ga ne tište i ne taru brige.

„Pljusak“ se odlikuje izvrsnom tehnikom i bogatom narodnom frazeologijom, punom prirodnog, vedrog i neprisiljenog humora. Na sve ovo nailazimo i u slijedećoj njegovoj komediji sa sela, kojoj je dao naslov: „Čvor“ i koju je odabrao za svoj književnički jubilej. Ovom komedijom nije htio dati literaturu, nego teater, i to dobar teater. U ovoj lakrdiji dakle nije imao nikakvih literarnih preteča, nego čist pozorišnih. Izmedju „Pljuska“ i „Čvora“ ima razlike: zaplet u „Pljusku“ gradjen je na osnovci, koja može da bude istinita, pa prema tomu, nužno, i čitav sastav i niz daljnijih situacija može da bude posve vjerovatan; a „Čvor“ je gradjen na osnovci, koja je udešena, zgodno smišljena samo zato, da auktor uzmogne nanizati čitavo čislo raznolikih smiješnih situacija, kojima je svrha da nasmi u pozorišnu publiku. Pecija je htio da sačini šaljiv pozorišni komad, pustu lakrdiju, u kojoj se reda jedan smiješni prizor za drugim. On suvereno vlada scenom pokazujući se kao dobar znalač pozorišne dramske tehnike; svaki njegov prizor „pali“ izazivajući salve smijeha. Ovim svojim komedijama Pecija se pokazao kao pravi pozorišni pisac. Zato i jesu njegovi komadi na repertoaru svih kazališta u Jugoslaviji.

Jozaijakić.

Petar Petrović, prozvan Pecija, rodio se u Otočcu 21. septembra 1877. Djetinjstvo je proveo u Otočcu, na Udbini i u Gospiću, gdje je svršio gimnaziju. Najviše je boravio kod svoga djeda vo materi, ličkog prote Daniela Trbojevića u Medku. Šumarsku je akademiju svršio u Zagrebu. Kao šumar služio je po raznim mjestima u našoj provinciji. Sada živi u Zagrebu.

Prvi mu je fejton „Seoski roman“ izšao u Narodnim Novinama, gdje je gotovo bez prekida saradjivao iznoseći slike i crtice iz ličkog seoskog života. Ove je svoje novele i crtice izdao 1909. god. u knjizi pod naslovom: „Ispod naših brda“.

Prva mu je drama „Rkać“ (prvi put prikazana u Zagrebu 26. marta 1904.). Onda slijedi „Ruška“ (prikazana u Zagrebu 19. januara 1905.), zatim „Suza“, četiri aktovke: „Čako“, „Maja“, „Seja“ i „Braca“ (19. septembra 1907.), „Duše“ (24. januara 1910.) i „Šuma“ (3. februara 1915.), koja je nagradjena Demetrovom nagradom za god. 1915. „U naviljcima“, četiri aktovke: „U naviljcima“, „Red“, „Čizme“ i „Mala.. (izšle štampom u izd. DHK 1916.). „Mrak“ (1912.). „Stojanda“ (aktovka), „Pljusak“ (16. januara 1918.) i „Čvor“ (6. januara 1920.).

Mnoga su od Pecijinih djela prevedena na češki i njemački.

Са београдске позорнице

Два новиша у режији г. Верешчагина

Већ у току ове недеље имаћемо премијеру највеће Молијерове комедије «Пучанин као властелин.» у режији г. Верешчагина редитеља Новосад. Нар. Позоришта, који ову комедију режира на београдској позорници као гост. Г. Верешчагин је ову исту ствар режирао на загребачкој позорници пре две године, приликом Молијерове тристагодишњице, и она је била најуспелија представа том приликом.

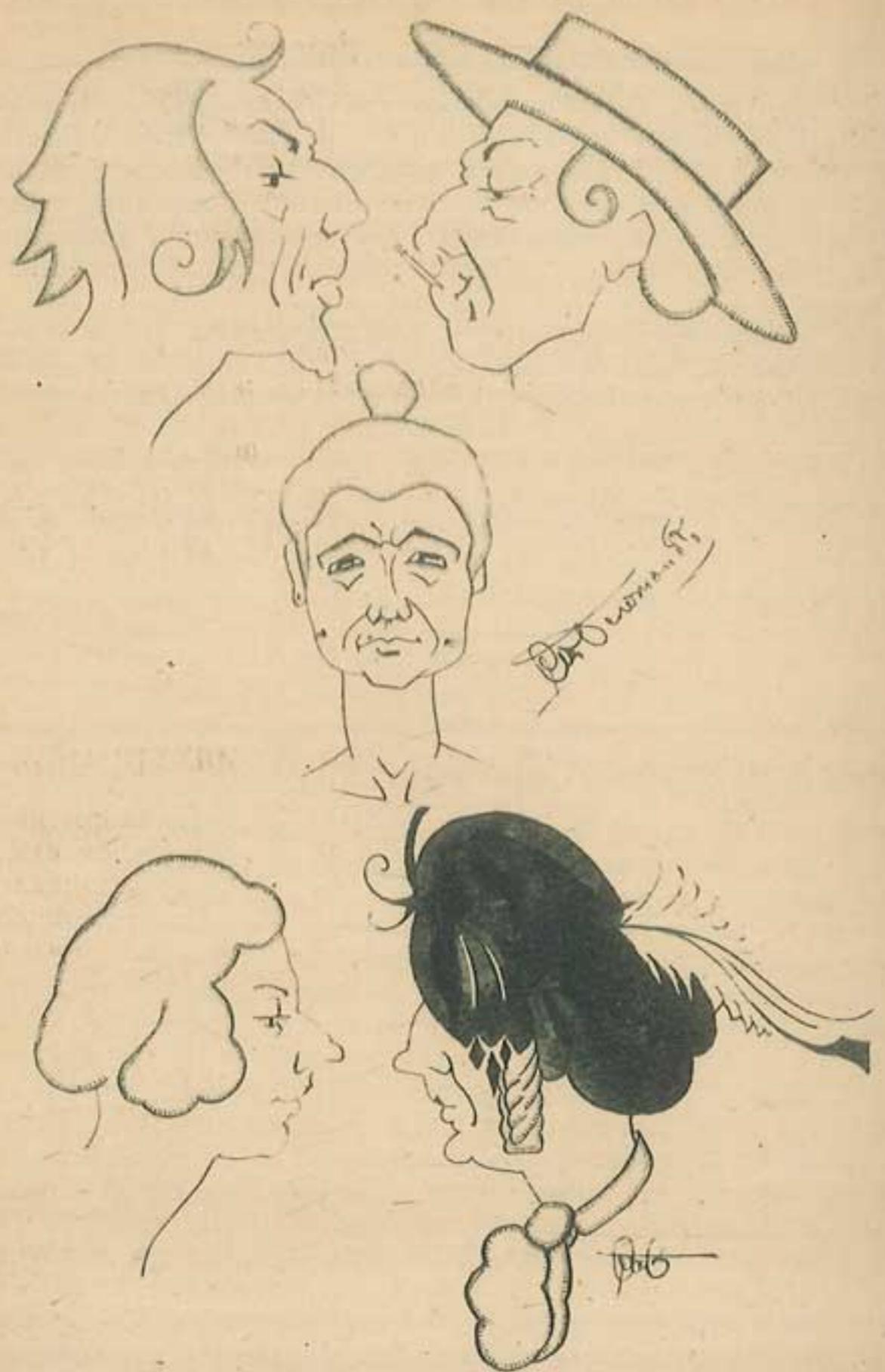
Главну улогу, Журдена, игра г. Божа Николић. Декор и костими од г. Жедринског. Музика је од Лилиа, која је написана за прву премијеру овог комада у Версаљу. Нарочити балет спрема г. Фортунато.

Идуће недеље г. Верешчагин нам даје још једну своју режију. То је класична «Антигона». — Насловну улогу игра г-ђа Марковац. Краља г. Добрица Милутиновић. Ова класична драма играће се цела, без прекида на чинове. Декор такође од г. Жедринског. Музику саставио г. Србуљ.

Музичка кроника

Симфонијски концерт Београдске Филхармоније.

После подуже паузе, приредила је Београдска Филхармонија, 24. о. м., у Нар. Позоришту, једно симфонијско вече већег стила које је, у главноме, оправдало живо интересовање наше музикалне публике која је, готово, напунила била цело гледалиште. Концерт којим је управљао диригент Г. Станислав Хришћић, био је посвећен пољској и нашој музичи и донео нам је same новости. Новости занимљиве и од вредности. Упознали смо ту, са великим задовољством, два одлична модерна пољска музичара: М. Карловица, са његове дивне «Три прастаре песме» и Л. Ружицког са једним монументалним и најплеменитијим шопенским традицијама падаћим концертом за оркестар и клавир; даље, посмртно дело наше прерано преминулог композитора, Миленка Пауновића: »Југословенску Симфонију«, у којој се, снажно, иако још неодређено, оглашава један талент коме није било више дато да се потпуно изјасни и овери као такав; — и, најзад, младог пољског пијаниста Г. Станислава Ниеђелског који је био главна атракција целога вечера. Г. Ниеђелски располаже једном виртуозном и као кристал чистом техником која му служи као средство његове, у својој суштини, дубоко лирски надахнуте, племенито сентименталне интерпретације. То се осећало већ при Ружицковом «концерту», али је постало сасвим јасно и светло тек у клавирским соло-тачкама које је млади пољски уметник, разуме се, посветио био најузвишенијем хероју пољске музике: Шопену. Његов »Скердо« у si-

Crteži St. Beložanskog sa Čehovljevog matice beogradске Glumačke Škole: Ilić (u „Veštici“ i „Plemićki“), Urbanova (u „Plemićki“), Milićeva (u „Dugačkom Jeziku“) i Urbanova (u komadu „Žene“).

Цртежи Ст. Белојанског са Чеховљевог матице београдске Глумачке Школе: Илић (у „Вештици“ и „Племићки“), Урбанова (у „Племићки“), Милићева (у „Дугачком Језику“) и Урбанова (у комаду „Жене“).

Gostovanje Ljubinke Bobićeve, čl. Narodnog Pozorišta iz Beograda, u Kragujevcu. Dilektantsko Društvo iz Kragujevca oko Bobićeve. — Iz sjevernog Banata: Dilektanti-Šokci i Šokice — koji su sudjelovali na radikalnom plesu u Bregu (Banat).

Гостовање Љубинке Бобићеве, чл. Народног Позоришта из Београда, у Крагујевцу. Дилетантско Друштво из Крагујевца око Бобићеве. — Из северног Баната: Дилетанти-Шокци и Шокице — који су учествовали на радикалској забави у Брегу (Банат).

тимог-у одсвирао је Г. Ниеђелски са непогрешим отменошћу, а ону жарку Полонезу у la-be-mol-у са ливним полетом и блештавом елеганцијом. Уметник је на бурно пљескање публике дао још неколико bis-а, од којих је најсилније дејствовао са исто толико темперамента колико стилске отмености интерпретирани «Ракоџиев Марш» из Берлиозовог „*Damnation de Faust*.“

Г. Ниеђелски, типичан пољски шанист, истовремено виртуоз и лиричар, представља срећан композит или прелаз између западног и руског стила свирања.

Тодор Манојловић.

Наши млади

Београдско Академско Позориште.

27. о. м. имали смо, после потуже паузе, поново, задовољство да видимо, данас већ, може се слободно рећи, популарну трупну Академског Позоришта на позорници »Манежа«. У пркос многоструким тешкоћама и невољама, то симпатично коло младих глумца иде храбро даље својим путем и подноси нам, с времена на време, у својим периодичним представама, веома повољних сведочанстава о своме раду. Разуме се да ту још нема — и можда још дugo неће бити —ничега готовог и дефинитивног, ничег нарочитог оригиналног или виртуозног што би могло одмах да нас победи и занесе, али има нечега што као да нам обећава, са сигурношћу навештава све те лепе и драгоцене ствари за будућност, нешто што већ и сада, само по себи, привлачи и очараја: једно жарко, младо, идеалистичко хотење, једна упорна, непоколебљива, неукротљива вера у постављен циљ у саму достижност тога врло високо постављеног циља. Јер ти млади идеалисти не замишљају, не намеравају ни мање ни више по стварање неког нашег уметничког позоришта које би, високо изнад свих конвенционализма и утилитаристичких обзира, гајило искључиво, чисту уметност, давало адекватне сценске реализације, најбољим, најискренјим делима светске и наше модерне драме. Та тежња, та претенција осећа се, јасно, у целом досадањем раду Академског Позоришта чији је репертоар састављен од комада једног Чехова, Андрејева, Стриндберга, па и неких наших нових драматичара. Задатци који далеко превазилазе снаге и средства (нарочито, материјална) тих одушевљених филодраматичара; али они не подлежу тој несразмери, они је својим неодољивим полетом побеђују још и онде где она већ, сасвим непосредно, прети да постане комичном.

Такве утиске и размишљања изазвала је у нама, нарочито, последња представа Академског Позоришта. Дикенсов »Цврчак на огњишту«. (21. марта о. г., »Манежу«). Дикенсов хуморизам и сентиментализам су најнаивнији, најпростодушнији што их, уопште, пружа цела светска књижевност, али баш зато њихово верно по-

зоришно извођење, глумљење тражи највише и најутанчанијег укуса, знања, духа и уметништва. О томе смо могли најдубље да се уверимо на генијалној представи »Битке Живота« коју нам је прошле године дао Художествени Театар. Представа која је морала да задиви — и да обесхрабри сваког редитеља и свајог глумца који су и мало проницљивије посматрали како је цела та ствар била спроведена, којим је невероватно тананим, етеричним средствима био ту изаткин, доцаран пео тај чудесни штимунг бајке и сна. Млади глумци Академског Позоришта и њихов, по души и хотењу, њима тако сродни редитељ, Г. М. Рисчић, међутим, нису се никако обесхрабрили, већ су се, баш под утиском руске вреације, подухватили са задивљујућом смелошћу и дирљивом вером да монтирају, на своју руку, баш најтежу, — јер најетеричнију — Дикенсопој бајку: »Цврчка на огњишту«. Да нам је изнесу у њиховој младалачкој интерпретацији и увише по примитивном ојвију »Манежа«!

Била би највећа неправда разматрати такав подвиг, просто, »критично«, подвргнути га једној објективној анализи — која би, врло лако, могла да испадне негативна — када он има своју необориву позитиву, врлину и најлепше оправдање у опој дубоко идеалистичкој побуди, у оном неодољиво искреном уметничком усхићењу из кога је потекао.

Тако ћемо, одричући се, за овај пут, са великим задовољством, критичарске улоге замерања и приговарања, споменути само у кратко да је режија Г. М. Рисчића била поетична и досетљива, да су глумци, наиме, Г-це Димић, Пешровић и Чавељева и Г. Г. Св. Пойловић, Косић и Паунковић одиграли своје никако лаке улоге са једним лепим младалачким жаром и полетом који их је понекад понео на висину чистог уметништва, да је сценографија Г. Беложанског изванредно привлачна у својим смелој особености и да смо целој тој чудној и дирљивој представи »Цврчка на огњишту« присуствовали са задовољством и пљескали спонтано.

Тодор Манојловић.

Београдски машине

Рад београдског Француско-Српског Клуба

У прошлу недељу уобичајени матине у француском клубу сакупио је на програму интересантну групу уметника од којих почиње концертни део г-ђа Потоцка Строфама из опере Лакме, које је детаљирала својим пријатним сопраном, затим Серенаду од Гуно-а. Г-ђу Потоцку је пратила на клавиру сасвим савршено г-ђа Курилов која не само што је врло талентиран професор него је и одлична пијанисткиња.

На програму је затим г-ђица Олга Соловјова бивша чланица балета паше Опере, која се недавно вратила у нашу средину после врло успешног турнеја у Италији који је завршила једном врло

Članovi Teatra Narodovog u Varšavi, koji sada pripravljaju „Maškarate“ Ive Vojnovića (gore, s lijeva na desno): Marja Chriniewiczna igra ulogu Džive. — Jelena Gavlikowska igra ulogu Jele. — Vanda Jarszewska alternira ulogu Džive. (dole, s lijeva na desno) Jelena Zahorska Pauli igra ulogu Ane. — Ludvig Solski, redatelj „Maškarata“. — Janjina Romanuvna igra glavnu ulogu Anice.

Naročiti snimak za beogradsku „Comoediu“ Malarskog — Varšava.

Чланови Театра Народовог у Варшави, који сада припремају „Машкарате“ Иве Војновића (горо, с лева на десно): Марја Хрињевичувна игра улогу Џиве. — Јелена Гавликовска игра улогу Јеле. — Ванда Јаршевска игра (у дублоу) улогу Џиве. (Доле, с лева на десно) Јелена Захорска Паули игра улогу Ане. — Лудвик Солски, редитељ „Машкарата“. — Јањина Романувна игра главну улогу Анице.

Нарочити снимак за београдску „Comoediu“ Маларског — Варшава.

успешном представом у Новом Саду. Чим се појавила на малој али кокетној сцени француског клуба публика је врло срдично поздравила имајући још свежу успомену од прошлог Матине-а којом је приликом гђица Соловјова такође суделовала.

Матине је завршен једном малом рецитацијом *L'Unicoloriste*, некадашњи репертоар млађег Коклена; овај комични монолог је рецитовао млади Давичо, на врло успео начин. Разуме се да је млади Давичо из класе дикције гђе Васел, која је и овом приликом показала да њена класа неуморно ради. Овакав плодан рад је и појмљив када се зна да ова класа има таког симпатичног професора и шефа као што је гђа Васел.

J.

Београдски културни живот

Књижевне вечери »Цвијете Зузорић«.

25. о. м. одржано је у Новинарском Клубу друго књижевно вече Удружења Пријатеља Уметности »Цвијете Зузорић«, на коме су читали Г. Г. Сибе Миличић и Милош Ћрњански. Успех је и овај пут — као и на првом вечеру — био сјајан: најотменија публика, цвет наше интелигенције напунила је била до последњег места интимну дворану Новинарског Клуба и пратила је са пажњом и разумевањем излагања конферансиера, давајући, обилато, израза своме задовољству и допадању. После читања сервиран је чај и гости су у интимној конверзацији расправљали о утисцима вечера и разним културним питањима. Идуће књижевно вече »Цвијете Зузорић биће у среду, 8. априла о. г. са Г. Г. Тодором Манојловићем и Душаном Машином као конфераасиерима.

Слободно Позориште

Још једна оперета у Београду

»Јесењи маневар« од Калмана, оперета која је последњи пут играна пре петнаест година у Београду, даје се сада, опет боље спремљена, боље певана у Слободном Позоришту.

Ово је позориште нагло почело да напредује. После недавне »Мамзел Нитуш« добили смо сада ову оперету. Ускоро имаћемо и трећу, »Бајадеру« опет од Калмана. И тако репертоар Слободног Позоришта полако расте. У даљем пројекту је и једна боља оперета од Оffenbacha.

У »Јесењем маневру« поред гђе Полић, која је још у »Мамзел Нитуш-у« постала популарна у Београду, пева први пут у Београду гђа Левова, чланица Новосадске Опере. Обе примадоне, као и остали ансамбл имали су успеха у своме лаком и занимљивом жанру.

Београдско Народно Позориште

Одликовање заслужног суплера

Приликом јубилеја двадесетпетогодишњице, Министар Пропаганде је одликовао орденом Св. Саве V реда, г. Драг. Остојића суплера Београдског Народног Позоришта.

Наши на сјрани

Г-ђа Волевач у Италији

Г-ђа Волевач угледна чланица београдске Опера, налази се већ десетак дана у Италији, на једном овећем турнеу.

Она је прошле недеље певала у Неаполу, сада је у Болоњи. Идуће недеље певаће у Риму.

Позорнице на којима је певала г-ђа Волевач, и у којим је партијама учествовала, јавићемо накнадно.

Дилешани

Позоришна група »Нушић«

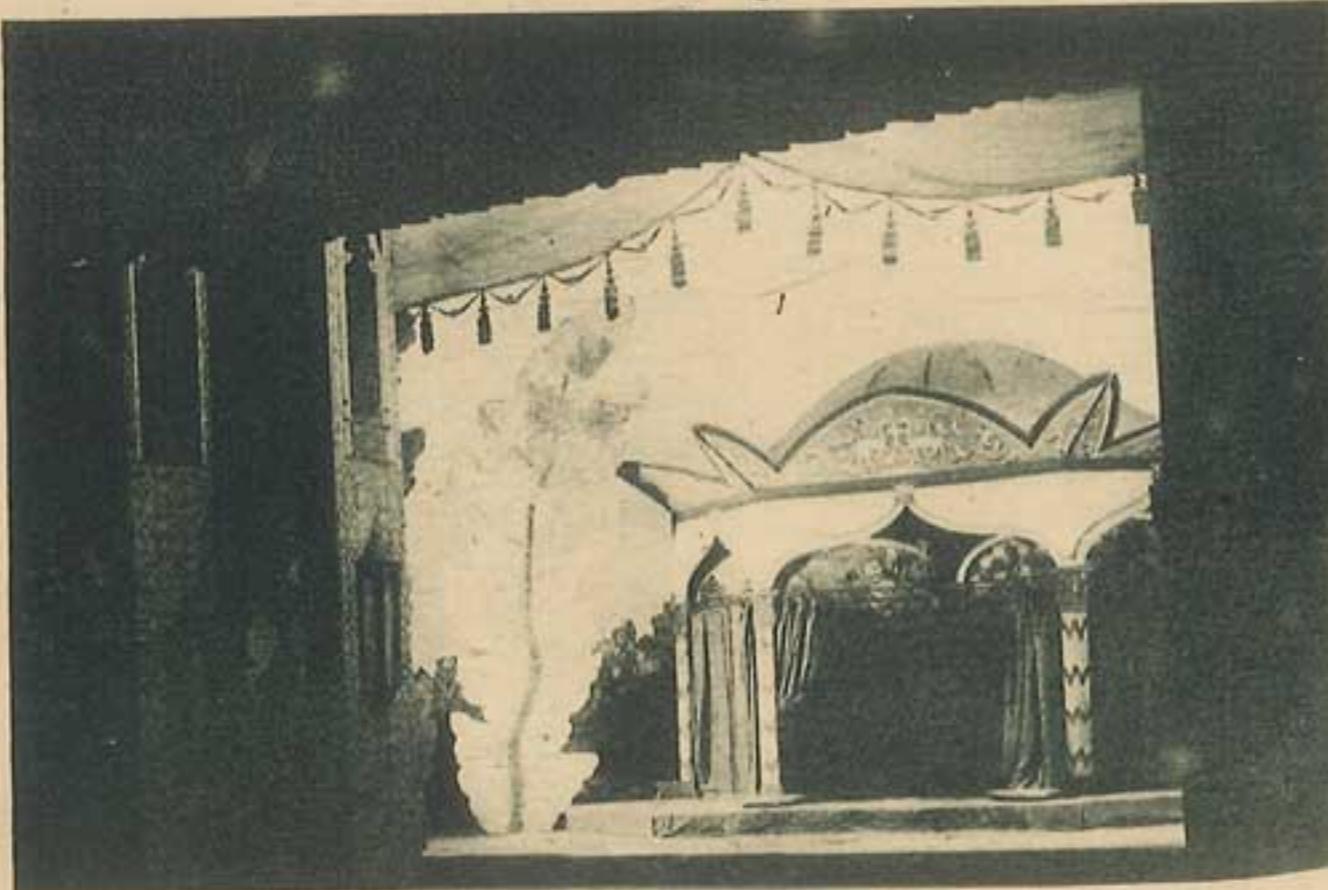
У Другој Мушкиј Гимназији у Београду основана је још пре две године литерарна дружина „Младост“. Дружина је под заштитом директора поменуте гимназије, а као старешина дружине је г. Живко Н. Стефановић, професор. Циљ дружине је од великог културног и националног значаја. Да би дружина имала боље уређење и плодоноснији рад, она се поделила на више секција, међу којима је установљен „Позоришни и музички одбор.“ Та два одбора израдили су своје статуте и започели рад. Задатак им је био да при школским свечаностима спреме позоришни и музички програм. И заиста, може се слободно рећи, успех је увек пожњевен кад год се указала прилика да се позоришни одбор покаже. Тај напредак је најзад и потстакао чланове Позоришног Одбора да је још у почетку ове школске године основао засебно омладинско позориште с називом „Нушић“. Сама група има више врло талентованих дилетаната, и рад је отпочет на сигурној основи.

Приликом прославе четрдесетпетогодишњице рада Бранислава Нушића, дружина „Нушић“ је на самој свечаности јубилеја предала прослављеном драматичару диплому почасног добротвора дружине „Младост“.

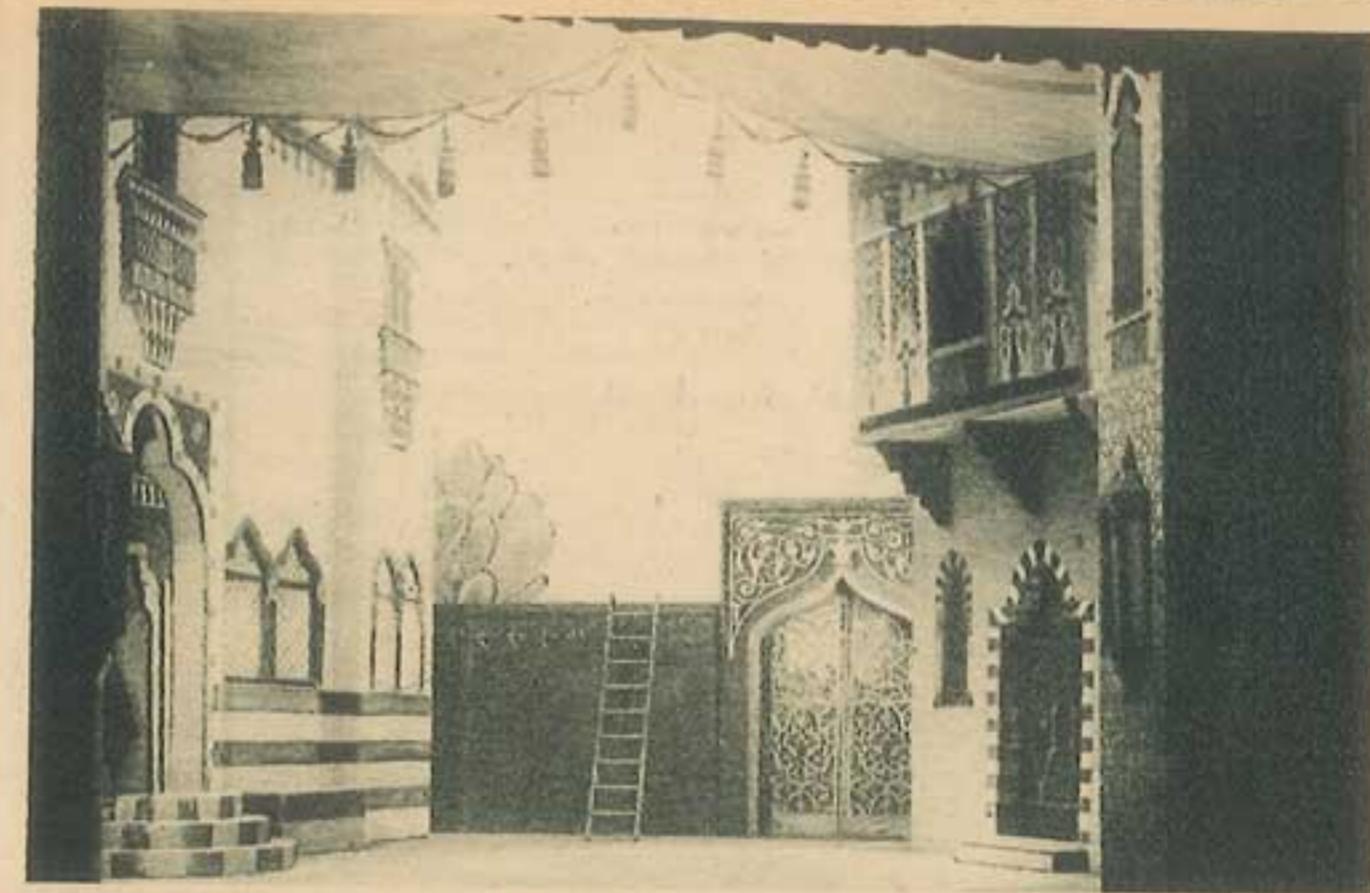
Mozartova „Otmica iz Seraja“: čin I. Inscenacija prof. Tomislava Krizmana.

— Foto Tonka, Zagreb. —

Mozartova „Otmica iz Seraja“: čin II. Inscenacija prof. Tomislava Krizmana.

— Фото Тонка, Загреб. —

Mozartova „Otmica iz Seraja“ u Zagrebu: Moçartova „Отмица из Сераја“ у Загребу: čin III, slika 1. Inscenacija prof. Tomislava Krizmana.

— Foto Tonka, Zagreb. —

Mozartova „Otmica iz Seraja“ u Zagrebu: Moçartova „Отмица из Сераја“ у Загребу: čin III, slika 2. Inscenacija prof. Tomislava Krizmana.

— Фото Тонка, Загреб. —

Усјомене

Наша позоришта у Француској

Како се ових дана купе прилози за споменик наше захвалности Француској, згодно је потсетити читаоце „Comoedie“ о раду наших глумаца и позоришних аматера за време тешких времена избеглишта у Француској.

I. У Petites Dalles-y

Где нас све није било за време Европског Рата. Данас не само да нам не изгледају више ни као сан, већ смо готово и заборавили на већину догађаја из нашег избегличког живота. И добри и тешки тренутци прошлости слили су се у једно нејасно осећање замора и пресићености.

Поред осталих наших избегличких колонија у Француској, била је једна и у Petites Dalles-y, у Нормандији.

Да ли је потребно рећи где је и која је то земља — Нормандија? Завичај Корнеја и Ричарда — Лавово Српе; завичај префињених и најсунтилнијих људи на свету — Норманђана, и најлепших и најспецифичнијих парижанки — Норманђанки; завичај сидра (јабуковаче) и бескрајних вођњака; земља стarih шатоа и феодалних замкова; земља Флобера и Мопасана; земља најлепших путева на свету, крај којих лено отичу канали плавог и зеленог барског биља, а више њих шуме високи платани под којима је сањарио Метерленк; земља са високим и од ветра црвено окси-дисаним фалезама (у близини је и чувена »Галебова стена«), са морем које кад је мирно лепше је и главље од Јадранског, а када је бура ужасније од Великог Океана; земља добројудних бака и белих чипкастих женских капица, и елегантних младића зализане косе који вешто играју тениса; најзад земља најлепших и највеличанственијих катедрала, са акробатски витким торњевима, уметнички нијансираним кристалним ружама и окнima за готске прозоре, и кишним олуцима који представљају чудовишта и мрачно схваташе Средњег Века. Ето то је та Нормандија, и у таквој је атмосфери, на једној малој плажи, недалеко од Диепа и Кале-а у неком реквирираном немачком хотелу инсталirана била почетком 1916 године, најотменија колонија српских избеглица.

Погледајмо данас списак чланова ове колоније, којој је директор био г. Павловић адвокат из Ниша. Више адвоката, бив. народ. посланика, професора, виших државних чиновника, познатијих трговаца, инжињера, новинара, књижевника (покојни Дис и још неки), глумаца и студената. Колонија је бројала преко стотину лица. Огромна хотелска зграда са још две мање у близини, дали су довољно простора не само да се сместе сви чланови колоније, већ и за потребне локале за трпезарију, салон, мали салон са клавиром, пушионицу.

Колонија је основана јануара 1916 године, али тек почетком лета живахнула је и консолидовала се. Тада је престало и оно

цвокотање по хладним собама, јер се Срби са Француским каминима никако нису могли загрејати. Убрзо је настала сезона купања у мору, које је на дваестак метара од зграде колоније, квасило врели песак; а увече се, после заласка сунчевог, кретало у лов на крабове и нека друга мала и љигава морска чудовишта. Они који нису марили оштри морски ваздух пресићен солju, одлазили су у столетне шуме позади фалеза, у романтичне шуме које је опевао Алфред д' Вине, у лов на-печурке.

Тек крајем лепих, сунчаних дана, почетком августа, (тамо јесен почиње раније но у нас), када ударише дуге, суморне океанске кишe и спустила се густа, лондонска магла, старије избеглице окупише се опет у пушионици, а млађи у салону са клавиром. И док се у пушионици водили разговори о политици и стратегији (директор колоније био је убрзо приморан да забрани разговор о политици, јер су политичке страсти од увек у Срба биле јако развијене), дотле се у салону са клавиром свирало, певало, па по мало и оговарало, тек колико да не буде и без тога. Тада старије dame, да не би седеле беспослене, организоваше са директорском колоније (гђом Павловић, која је рођена Францускиња), «увроар» радионицу за израду рубља за Српски Црвени Крст, и доста су на томе учиниле.

У салону са клавиром где је био скуп младежи, почеше се често увече приређивати седељке, а на њима се поред песме и свирке, и рецитовало. Мало по мало и Французи из околних вила почеше посећивати та посела, тако да убрзо српска колонија поста центар за забаву младог отменог света из целе бање.

Пошто су та соареа била доста добро извођена, директор колоније предложи да се приреди прво један концерт са позоришним делом, а ако он успе и више представа. Да се то и реализује није било тешко, јер су у колонији били гђа Паранос и г. Фејфар, чланови Народног Позоришта у Београду.

Гђа Паранос напише по сећању текст и песме за неколико сцена из »Ћиде.« Костиме за мушкарце направиле су од обичног рубља; гаћа и кошуља. По њима су извежене разне народне шаре првеном и плавом вунницом. Где нађоше опанке не сећам се више, али и њих је било. Девојке су имале лепе кецеље, које у ствари нису биле друго до пешкири из хотелских соба, укращени народним шарама од разнобојне вунице. Хор, састављен од свију колониста који су могли певати, и међу којима су били запажени многи адвокати, судије, професори и свештеници, спремио је један музикалан младић из Земуна. Програм је с почетка био мали, сиромашан, али што се више радило на спремању, тачке су се додавале, тако да је најзад било више но што је требало.

24 августа 1916 године приређена је представа, и то у ко-рист Српског и Француског Црвеног Крста. Пало је с добровољним прилозима и продајом неких лутака (одевених у националне костиме) више хиљада франака.

Програм је ишао овим редом: После директорове поздравне речи, одржао је пријатну козерију о Србима и њиховом хероизму,

Supruzi Maja Strotzi — Bela Pešić davali su u Pragu dva koncerta (jugoslavenske, ruske i francuske popijevke) s velikim uspihom.

Foto Tonka, Zagreb

Супрузи Мая Стротзи — Бела Пешић давали су у Прагу два концерта (југословенске, руске и француске попијевке) с великом успехом.

Splitsko Kazalište: 1. Gđica Katalinić, uspjeli „Scampolo“ splitskoga kazališta;

Scena iz „Scampola“.

Сплитско Позориште: 1. Г-ђица Каталинин, успели „Скамполо“ сплитскога по-
зоришта; — 2. Сцена из „Скамполя“.

— Foto Borovic — Split — Foto Olympia. —

осамдесетогодиšњи али још увек свежи Ернест Доде, познати француски историчар. (рођени брат славнога Алфонза Додеа), који је у то време становао у једној вили више наше колоније. Затим, после песама Мокрањчевих које је певао г. Фејфар (у то време је најбоље певао, боље но пре рата у београдској Опери) и свирања на харфи (Г-ца Никол Анкие, као гост), један Србин студент права, прочитao је на француском говор несрећног пешника Владислава Петровића — Disa (који се убрзо потом утопио).

Сцене из »Ђиде« биле су најинтересантније. Фејфер је играо оца Маринка, Милића Оберски, чл. Скопљанског Позоришта, а Љубицу гђа Паранос. Игра је била врло добра. Мала, али спретна позорница која је била подигнута у једном углу хотелске трпезарије, није кварила вољу за игром шареној и веселој гомили младежи.

Публика састављена од отмених француских породица, гостију у бањи, енглеских и белгијских официра којима је штаб био у оближњем месту, и неких отреситих мештана, сељака и рибара, била је пријатно изненађена, да она гомила апатичних и суморних избеглица, какве су их обично виђали на обали и у варошици, има у себи још пламена и воље за све што је лепо, весело и љубави за оно што је из њиховог звичаја.

Представа се морала поновити и сутрадан. Успех је био исто тако велики. Чак и владика из Ивтоа (оне мале нормандијске вароши, чувене по познатој Беранжеовој песми „Иветонски краљ“), који је такође био присутан на концерту, замолио је директора колоније, да г. Фајфер у пратњи г-џе Никол Анкие одржи један мали религиозни концерт у иветонској катедрали.

И тај је концерат изведен врло успешно. Данас већ смео рећи, јер нас већ девет година раздвајају од тога догађаја, да је г. Фајфар између осталих религиозних песама певао (на српском разуме се) и песму: „На те мислим...“ Она се нарочито допала владици, и наша колонија је због ње добила нарочиту писмену захвалницу, у којој се вели »да је српска религиозна вокална музика пчна узвишених мотива, која изазивају самонајчишија религиозна осећања“. А да је неким чудом, владика швјетонски долазио пре рата у Београд, чуо би ту „религиозну“ песму у репертоару сваког ноћног „трубадура.“

Хтело се приредити још представа, и г-ђа Паранос са осталима радила је на томе, али буре на мору и врло рђаво време отерало је већину приређивача и колониста у Париз и друга места, да представе нису биле више могуће.

Тако је у Одисеји наших избеглица, и Нормандија чула српску песму и видела неке сцене из «Виде». Па ипак можемо се питати да ли се старе насмејане баке убрађене белим чипканим капицама, отмене dame из древних замкова, као и витка господа са косом »а ла амбиске», сећају још оне наше «Синцирићи звече...« или »Заруделе жуте крушке...«?

H. T.

Силуеще из наше позорищне прошлое

Роман Тоше Јовановића и његове Јулке

„С moedia“ ће од овог броја редовно почети да доноси слике из прошлости наших виђених и заслужних глумаца и глумица. Како су ови податци важни као грађа за историју нашег позоришта, то они имају двојаки значај, јер њихова занимљивост чини првoredни материјал за позоришне часописе. Чланци који ће изаћи под горњим насловом, из пера су једног савременика догађаја о којима се говори.

I. Крагујевац шесетих година.

Културни покрет шесетих година прошлога века био је не-обично јак. Тих година појавиле су се прве »Беседе« на којима се беседило, декламовало и на којима се чула српска па чак и руска песма. У то време правог »србовања«, као учитељ веро-науке био је Јаков Павловић, доцнији Митрополит Иновентије. Нешто раније дошао је из Русије где је студирао богословске науке. Он се вратио у домовину обогаћен руским знањем и руском супругом. Његора жена, г-ђа Сана, беше веома музикална. Изврсно је свирала на клавиру а и певала. Тако она постаје сталан, радо-виђен и слушан учесник тих првих »Беседа«. Крагујевчани су тада први пут чули руску музику и песме: »Красни сарафан«, »Прош-чај мој друг«, »Гоп, гоп, гречаники«... То су биле красне песмице, које су пријањале за срце.

Друга одлична снага, која је чинила главну атракцију тих вечерњих забава, био је песник Стеван В. Каћански, тада професор у Крагујевачкој Гимназији. Његове говоре — беседе — онако топле, слаткоречиве и пуне патриотског жара и полета, публика је слушала са сузама у очима.

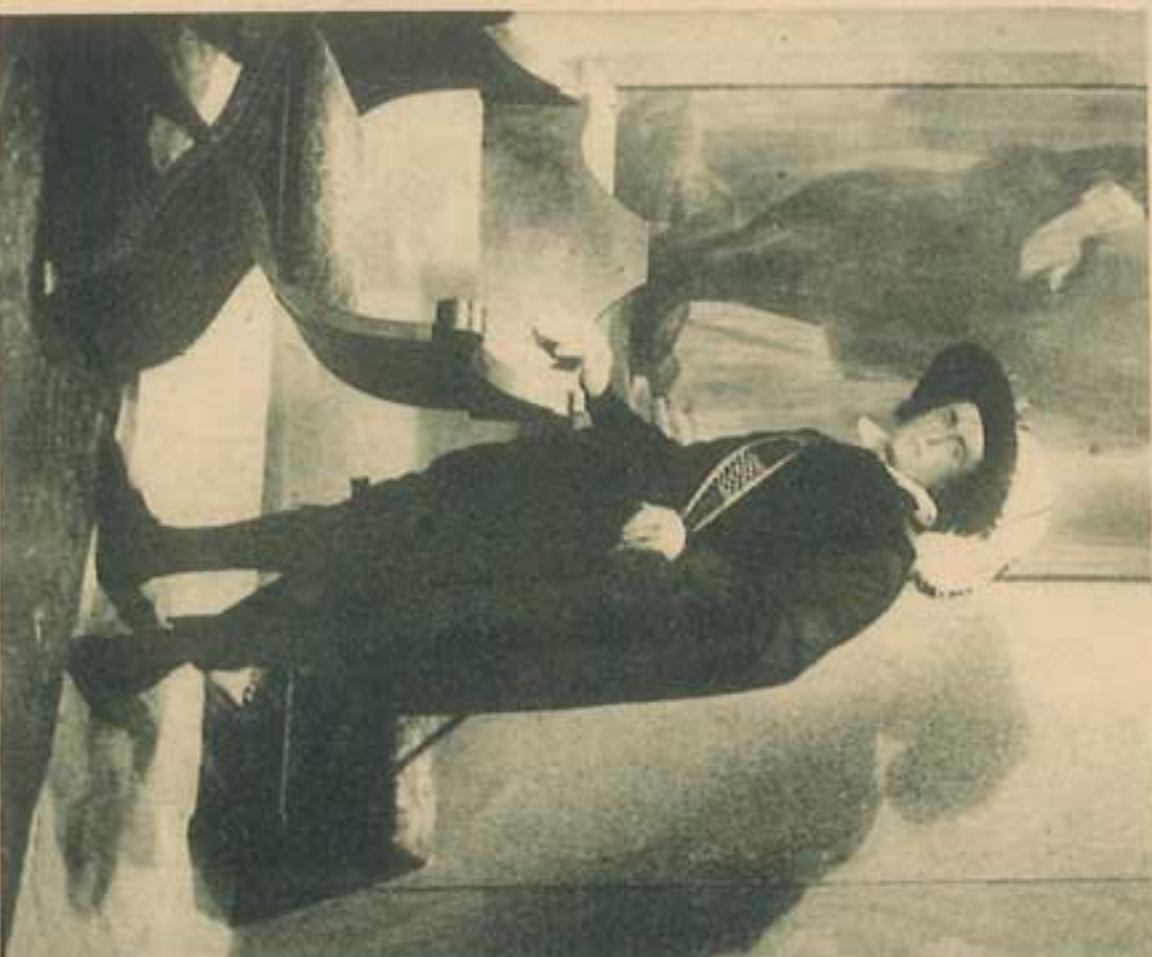
Тако је Крагујевац био кренуо и духовно пошао напред. »Беседе« крагујевачке тога доба стајале су више од тадашњих београдских забава, тако, да се у томе времену, често чула она изрека: »Београде, залуду ти хвала, кад је теби Крагујевац глава«. И доиста, у то време то се могло с правом рећи.

У највећем јеку тог културног покрета, јави се у Крагујевцу и позориште.

То прво позориште била је дружина *Стијићева*, оца наше старе, познате глумице г-ђе Јулке Јовановићке. Ова трупа беше радосно дочекана и симпатично примљена. Интелигентни елементи одмах се окупише око ових младих људи, који беху пионери наше глуме.

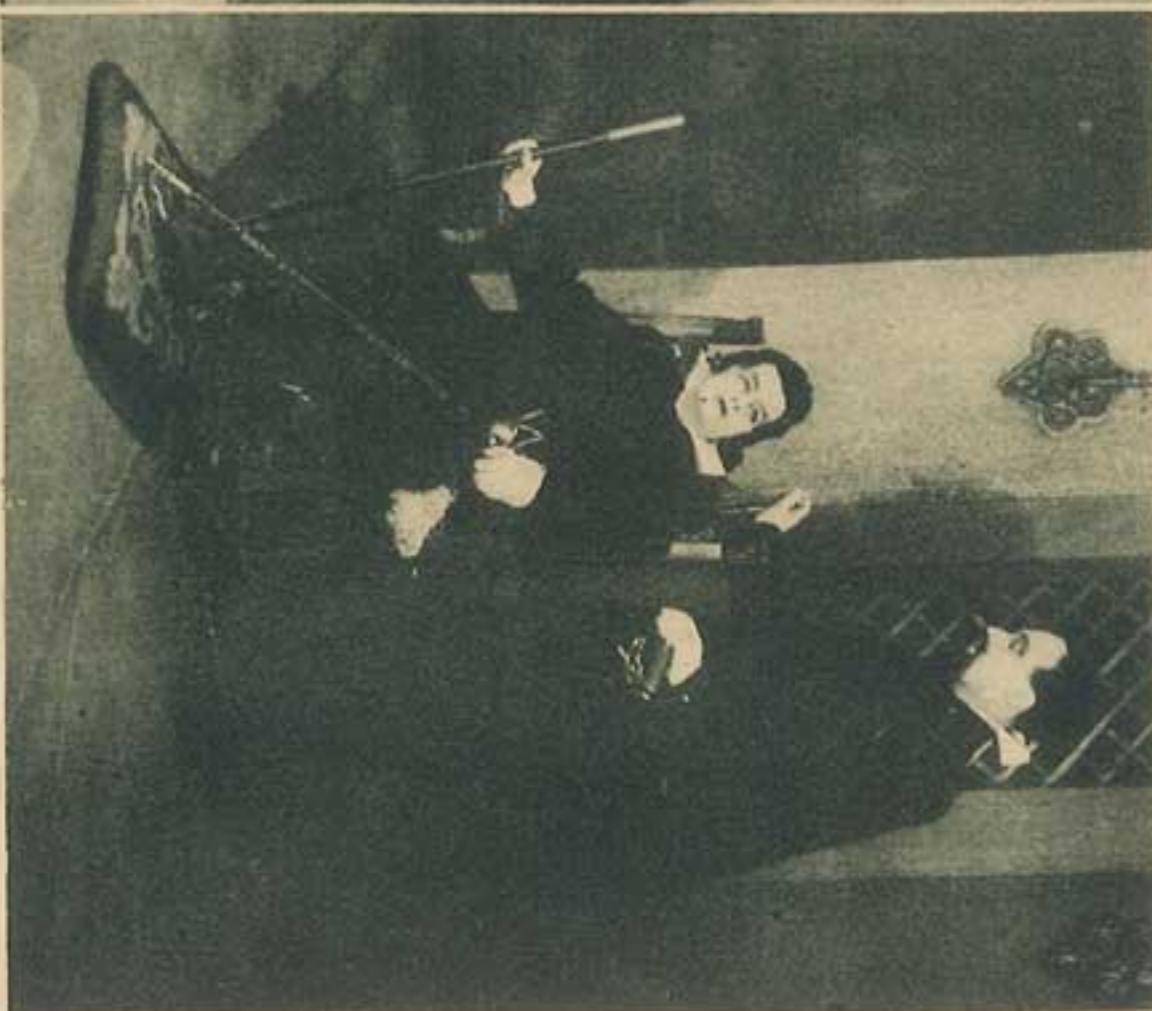
Тадањи директор гимназије, Радован Пејић прими на себе титулу »управника«, а песник Каћански постаде одмах неки драматург.

Чланови ове Степићеве трупе беху Марковић и Марковићка који беху већ рутирирани глумци; Петровић, Фотије Иличић, Јулка

Calderonova "Gospodja djavolica" u Zagrebu: 1. Mato Grković debitirao je s lijepim uspjehom kao Don Manuel; — 2. Ivo Raič kao Don Juan i Dubrovko Dujšin kao Don Luis.

— Foto Tonka, Zagreb —

Kalderonova "Gospodja ūavolica" u Zagrebu: 1. Mato Grković debitirao je s lepim uspjehom kao Don Manuel; — 2. Ivo Raič kao Don Juan i Dubrovko Dujšin kao Don Luis.

Pedesetogodišnjica opere "Carmen". Nedavno je proslavljen 50 godina od premiere opere "Carmen". Prva kreatorka Carmene Galli-Mari. — Rachal Meller, znamenita francuska pjevačica, koja je nedavno pjevala pred samim Papom izвесне pjesme izbor kojih su je hteli iskućuti iz katoličke crkve, ali Papa ju je poхујио zbog velikog entuzijazma kojim pева te pjesme.

Pedesetogodišnjica opere "Carmen". Nedavno je proslavljena 50 godina od premiere opere "Carmen". Prva kreatorka Carmene Galli-Mari. — Rachal Meller, znamenita francuska pjevačica, koja je nedavno pjevala pred samim Papom nekoje pjesme radi kojih su je hteli iskućuti iz katoličke crkve, ali Papa ju je poхујио zbog velikog entuzijazma kojim peva te pjesme.

ки Степића и Тома Јовановића. Поред њих било је још неких чланова, чија су ми имена ишчезла из памети.

У то време у Крагујевцу није било штампарије а и да је било, то би био један осетан и излишни издатак. Тако су позоришне листе и плакате писали Фотије Иличић и Тоша Јовановић.

У репертоару су били заступљени ови комади: »Војни бегунац«, »Чикина кућа«, »Покондирена тиква«, »Краљевић Марко и Арапин«, »Наход и Даница« и облигатни »Бој на Косову«. Било је још и неких других комада, којих се више не сећам.

Претходно ова Степићева дружина давала је представе у Земуну, одакле је после дошла у Крагујевац.

Интересовање публике било је врло велико. Сваке представе позориште је било дупке пуно.

После бављења од неколико месеци, Степићева дружина задовољна са својим успехом и моралним и материјалним, оставила је Крагујевац на опште жаљење публике.

У то време успеха и одушевљења и Степићевог бављења у Крагујевцу, започео је дивни роман између Јулке Степићеве и Тоше Јовановића.

Жivot у позоришној трупи шестех година прошлога века изненадио у наредном броју „Comoedie“.

Савремено руско позориште

За последњих десет година, а нарочито за последњих пет, много се променио изглед руског позоришта. Многе појаве, многи екстремни експерименти чине нам се скоро неразумљиви. Старо руско позориште није додуше изумрло, али поред старог има и новог, оригиналног, да се јучерашњица мора пред данашњицом повући у позадину. Стара руска позоришна уметност сачувала се још само у великим академским театрама, као у Великом и Малом у Москви, у Маријанској и Александријској у Петрограду, док су за нову руску сценску уметност никле нове позорнице, као Мајерхордово, Тајрово и Еккертово позориште.

У великим се позориштима још увек држи уметност на ранијој висини, чак се учинио и приличав, местимице огроман наследак. Али за то су много пале средње scene, оне другог и трећег реда, које су сасвим дошли на културан ниво своје публике.

Стара позоришта сачувала су већину старог репертоара, али чувају се од сваке политичке алузије. Александријски театар недавно је изнео Шчедринову «Смрт Пашучина». Критичарима се та представа међутим није допала, јер није одговарала њиховим партијским интересима. Московски критичар пише: »Цела је идеологија комада за гледаоца, који припада режимским слојевима, сасвим индиферентна. Не би било рђаво да таквим комадима дођамо некакав пролог или епилог са социјалним карактером.» Али варао би се, ко мисли, да су код тих критичара срећнији комади

из данашњег живота. Пребацују им да немају крвног удара живота, да немају занос револуционарног темперамента, који би у одлучан час могао распалити ужасну социјалну буру и т. д. Тако се писало о недавно инсценираном »Империјалистичком рату« Руским се критичарима нарочито допада ако на позоришту изађе немачки војник—радник, носећи на прсима портрет Лењинов и проговори неколико речи о положају немачког пролетаријата.

Још је једна појава за данашње руско позориште врло карактеристична. Данашњи руски позоришни писци, који су званично признати као људи »новог стања«, настојавају нарочито да у духу данашње првени Рујије модернизирају и акомодирају стари репертоар, у првом реду оперски. Прерађивањем, додавањем, брисањем и уметањем преокрећу се из темеља до срди комади старог репертоара. У опери чини се то због тога што нема довољан број нових, па се старим испробаним ефектним аријама подмећу сасвим нови текстови, који су често сасвим у контрадикцији са оригиналом. Има додуше и опрезних критичара и уметника, који покушавају да увере револуционарне реформаторе, да није ни потребно претварати »Тоску« у »Бој за комунизам«, или »Лакме« у савремену социјалну драму, јер је ова последња већ иначе борба индијских колонија противу империјализма, приказујући сукоб између урођеничке девојке и представника европске буржоазије. Исто то важи и за »Кармен«, која је са данашњег гледишта драма једне сиромашне раденице у фабрици дувана. Ови прави бранители уметници убише се доказујући за Гуновог »Фауста«, да је нешто друго а не оно што првени реформатори мисле, »застарела буржоаска опера«, јер је у њој у ствари изнето једно социјално питање, а на сцени се приказује морал грађанске буржоазије и моћ капитала. Доказ за то је и Мефистова песма о »златном телету«.

Московски позоришни лист »Рабочиј и театр« стално тим питањима посвећује велику пажњу. Лист упозорава првени реформаторе да не пренагле, али се они и не осврћу на те примедбе. Они незнaju мере, и још се незнадокле ће они отићи. Будућност руског позоришта, које без сумње има велику прошлост, замотана је у вео тајне.

Jedna neobjavljena „poza“ gđe Nine Kirisanove, primadone beogradskog Baleta.

Једна необјављена „поза“ г-ђе Нине Кирсанове, примадоне београдског Балета.

Одговорни уредник Никола Трајковић. Власник „Илустрација“ Београд-Загреб. Годишња претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата се шаље у Београд, Космајска улица. 22. „Макарије“ А. Д. Земун. — Odgovorni urednik, Nikola Trajković. Vlasnik „Ilustracija“ Beograd-Zagreb. Godišnja pretplata 180 dinara; polugodišnja 90 dinara; trimesecna 45 dinara. Preplata se salje u Zagreb, Narodno Kazalište, „Makarije“ A. D. Zemun.